

FILMOWE PRZESŁUCHANIE HISTORII

**RYSZARD BUGAJSKI
ZNANY I NIEZNANY**

*Cykl spotkań poświęconych twórczości
Ryszarda Bugajskiego*

INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ

ODDZIAŁ W WARSZAWIE

RYSZARD BUGAJSKI

BIOGRAFIA TWÓRCY

Ryszard Bugajski na planie filmu *Generał Nil*.
Fot. Marta Gostkiewicz/FabrykaObrazu.com

seriale telewizyjne. Tam też powstał jego pełnometrażowy film **Clearcut** (polski tytuł: *Wyraźny motyw*).

Do Polski powrócił dopiero w 1995. Od 1997 przez kilka lat był głównym reżyserem „Wiadomości” w TVP. Obecnie reżyseruje filmy fabularne (m.in. **Generał Nil**, **Układ zamknięty**), dokumentalne, seriale telewizyjne i spektakle w Teatrze Telewizji (m.in. **Śmierć Rotmistrza Pileckiego**).

Poza wielokrotnie wznawianym książkowym wydaniem **Przesłuchania**, wydał powieści: **Przyznaję się do winy** (1985) i **Sól i pieprz** (2000), która jest poniekąd kontynuacją losów bohaterów jego najgłośniejszego filmu.

Ryszard Bugajski jest laureatem wielu festiwali filmowych, m.in. Złotego Grona w Łagowie, nagród publiczności i nagrody specjalnej na Festiwalu Polskich Filmów Fabularnych w Gdyni oraz nagrody Srebrny Hugo na Międzynarodowym Festiwalu Filmowym w Chicago (wszystkie dla filmu **Przesłuchanie**). Jego ostatni film – **Układ zamknięty** – otrzymał prestiżową nagrodę przedsiębiorców Wektor 2012 za, jak napisano w uzasadnieniu, „odwagę w dążeniu do przedstawiania prawdy o problemach, z którymi na co dzień zmagają się polscy przedsiębiorcy w starciu z bezwzględną machiną urzędniczą”.

W 2013 otrzymał Nagrodę Honorową na Solanin Film Festival za „odwagę, konsekwencję i determinację przy tworzeniu autorskiego kina. Za niepokorność, niełatwą prawdę i wiarę w człowieka w mrocznym świecie. Za to, że pomimo upływu czasu, ciągle pokazuje młodym twórcom, jak się nie poddawać i nie rezygnować z własnych przekonań artystycznych na rzecz konformizmu”. [Culture.pl]

Ryszard Bugajski (ur. 27 IV 1943 w Warszawie) – reżyser filmowy i telewizyjny, scenarzysta, prozaik, tłumacz.

Studiował filozofię na Uniwersytecie Warszawskim i reżyserię w PWSFTViT w Łodzi, którą ukończył w 1973. Drogę zawodową zaczynał w latach 70. jako asystent twórcy filmów animowanych Daniela Szczuchury i reżysera filmów fabularnych Krzysztofa Zanussiego.

Od 1976 należał do kierowanego przez Andrzeja Wajdę Zespołu Filmowego „X”, gdzie zrealizował filmy **Kobieta i kobieta** oraz **Zajęcia dydaktyczne**. W 1976 w Teatrze Dramatycznym w Wałbrzychu wystawił **Życiorys Krzysztofa Kieślowskiego**. W 1981 wyreżyserował film **Przesłuchanie**, który stał się bezpośrednią przyczyną rozwiązania Zespołu Filmowego „X”. Oficjalna premiera **Przesłuchania** miała miejsce dopiero w grudniu 1989.

Szykanowany przez władze, w 1985 wyemigrował do Kanady, gdzie reżyserował popularne

Filmografia:

- *Kobieta i kobieta* (1979)
- *Zajęcia dydaktyczne* – film TV (1980)
- *Przesłuchanie* (1982)
- *Alfred Hitchcock presents* – serial TV USA (1985)
- *The Twilight Zone* – serial TV USA (1987)
- *The Hitchhiker* – serial TV USA (1988)
- *E.N.G.* – serial TV Kanada (1989)
- *T&T* – serial TV USA (1989)
- *Saying Goodbye* – film TV Kanada (1990)
- *2. Saying Goodbye (A Promise Broken)* – film TV Kanada (1990)
- *Clearcut (Wyraźny motyw)* – Kanada (1991)
- *Gracze* (1995)
- *W kogo ja się wrodziłem?* – film TV (2001)
- *Co się stało z naszą solidarnością?* (2005)
- *Generał Nil* (2009)
- *Układ zamknięty* (2013)

Spektakle Teatru Telewizji:

- *Po tamtej stronie świec* (1978)
- *Trismus* (1979)
- *Blisko serca* (1980)
- *Kiedy się ze mną podzielił?* (1980)
- *Don Carlos* (1981)
- *Za i przeciw* (1996)
- *Zagubieni w Yonkers* (1999)
- *Opera Mydlana* (2000)
- *Okruchy czułości* (2000)
- *Miś Kolabo* (2001)
- *Niuz* (2002)
- *Akwizytorom dziękujemy* (2003)
- *Profesjonalista* (2004)
- *Śmierć rotmistrza Pileckiego* (2006)

Powieści:

- *Przesłuchanie* (1982)
- *Przyznaję się do winy* (1985)
- *Sól i pieprz* (2000)

Ekranizacje:

- *Bilet do Frankfurtu*, odc. 18 serialu *07 zgłoś się* z 1984 na podstawie opowiadania Ryszarda Bugajskiego.

JAWNE
Podstawa prawna-art. 86 ust. 3 ustawy
z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie
informacji niejawnych
(Dz. U. Nr 11 poz. 95 z późn. zm.)

T A J N E
spec. znaczenia

Nr ewidencyjny **79198**

KWESTIONARIUSZ

osoby rozpracowywanej — sprawdzanej*)

1. Nazwisko i imię BUGAJSKI Ryszard Karol
2. Imiona rodziców i nazwisko panienskie matki Edward Helena Wojciechowska
3. Data urodzenia 27.04.1943r. 4. Miejsce urodzenia Warszawa
5. Narodowość polska 6. Obywatelstwo polskie
7. Rysopis: wzrost _____ oczy _____ włosy _____
znaki lub cechy szczególne _____
8. Wykształcenie wyższe
9. Zawód: wyuczony reżyser filmowy wykonywany _____
10. Wykształcenie specjalne _____
11. Służba wojskowa nie służył w wojsku, kat. „D” szerepowy, ks. wojsk. sena D nr 223522
(kategoria, spec. wojsk., nr ks. wojsk., stopień wojskowy)
AB-4133572
12. Nr dowodu osobistego i przez kogo wydany do nr ~~KL-4454612~~, Nan. Dzieln. W-ma Prosta Pln
13. Miejsce pracy, zajmowane stanowisko, telefon służbowy Predsiębiorstwo Realizacji
Filmów „Zespoły Filmowe” W-ma, ul. Puławska 61
14. Poprzednie miejsca pracy i zajmowane stanowiska:

L.p.	Czasokres pracy	Nazwa zakładu pracy	Zajmowane stanowisko
1.	1972 - 1973	„POLFILM” Warszawa	reżyser
2.	1973 - 1974	TV-W-ma Łódź	reżyser

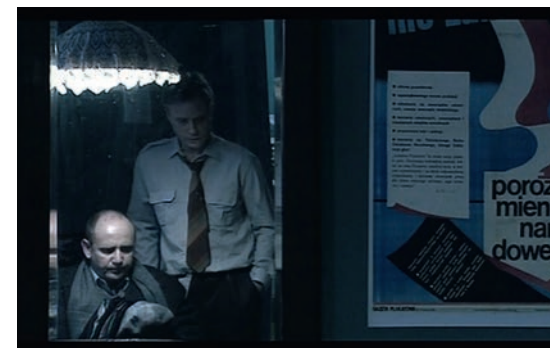
*) niepotrzebne skreślić

MIŚ KOLABO (2001) SPEKTAKL TEATRU TV

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 27 listopada 2013, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Najważniejszym zabiegiem artystycznym jest tu subiektywna kamera (zdjęcia Zbigniewa Wichłacza), która podgląda i szpieguje bohaterów. Jest w szafie na akta, za lustrem w lokalu esbecji, za oknem w mieszkaniu bohatera. Co jakiś czas słychać trzask zmienianej kasety i pisk synchronizowanego dźwięku, widać kolorowe pasy obrazu kontrolnego. Bohaterowie *Misia Kolabo* żyją jak w domu Wielkiego Brata, z tym że nie jest to infantylna gra, ale rzeczywistość państwa, w którym każdy obywatel może być podglądany i śledzony w najbardziej intymnych sytuacjach. Równie niezwykle jak zdjęcia jest aktorstwo. Sławomir Orzechowski jako Jan z butnego działacza powołującego się przy każdej okazji na „Solidarność”, zmienia się pod wpływem jednej rozmowy w potulnego wykonawcę poleceń. Później staje się czymś jeszcze gorszym – osaczonym zwierzęciem, które śmierdzi strachem.

Fragment recenzji Romana Pawłowskiego [cyt. za: www.wyborcza.pl]

W-01545/84

Warszawa, dnia 09.08. 1984 r.

(pieczęć nagłkowa)
DIREKTOR
Departamentu III MSW

15
10.08.84

178 144 138

TAJNE

Egz. Nr 2

(pieczęć i podpis-kier. Jednostki)

IPN OBLAD Warszawa

POSTANOWIENIE
o zastrzeżeniu wyjazdu za granicę

Na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 4 Ustawy z dnia 17 czerwca 1959 r. o paszportach wnoszę o zastrzeżenie wyjazdu do **wszystkich krajów świata** (pełna nazwa kraju)

w okresie od **09.08.1984r.** do **09.08.1985r.**

ob. **BUGAJSKI Ryszard s. Edwarda** (nazwisko, imię i imię ojca)
27.04.1943r. w Warszawie (data i miejsce urodzenia)
W-wa, ul. Szalkowska 28 m 44 (miejscie zamieszkania)
FRT "Zespoły Filmowe" reżyser filmowy (miejscie pracy, zawód, stanowisko)

IPN OBLAD Warszawa

Uzasadnienie:

R. Bugajski od wielu lat utrzymuje ścisłe kontakty z pracownikami (podać w sposób zwięzły zarzuty stanowiące podstawę zastrzeżenia)

Ambasad USA i Francji. Istnieje uzasadniona obawa, że po wyjeździe za granicę R. Bugajski nie powróci do kraju i będzie tam prowadził aktywną działalność antysocjalistyczną.

Motywacja:

Na podstawie art. 4 ust. 2 pkt 4 (podać oficjalną motywację dla organu paszportowego, mającą stanowić prawną podstawę odmowy wydania paszportu)

Czyni starania w celu uzyskania pozwolenia na wyjazd za granicę.

(podać czy w/w aktualnie ubiega się o wyjazd za granicę)

St. Inzp. Wydz. IV Dep. III MSW

Wydz. IV Dep. III MSW

14.08.1984

13.08.84

178 144 138

IPN OBLAD Warszawa

Wzór 50-100

OD GRUDNIA DO GRUDNIA (1997) FILM DOKUMENTALNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 11 grudnia 2013, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Na początku grudnia 1980 roku płk Ryszard Kukliński poinformował Amerykanów, że na spotkaniu ze Sztabem Generalnym radzieckich sił zbrojnych gen. Hupałowski i płk Puchała, zgodnie z rozkazem szefa MON gen. Wojciecha Jaruzelskiego, przedstawili plan wkroczenia do Polski Armii Radzieckiej, Ludowych Armii NRD i Czechosłowacji,

pod pretekstem wspólnych manewrów. Rok później został w Polsce wprowadzony stan wojenny. Czym kierowali się dowódcy Wojska Polskiego dopuszczając, a nawet planując wejście obcych wojsk w granice swojego kraju? Czym następnie kierowali się wprowadzając stan wojenny? Czy rzeczywiście takie posunięcie zapobiegło wkroczeniu wojsk radzieckich do Polski, a może raczej było wynikiem walki

o władzę wewnątrz PZPR? Aby odpowiedzieć na te pytania autorzy filmu - w którym w roli narratora wystąpił Zbigniew Bujak - sięgnęli po świadectwa wielu polityków polskich, radzieckich i amerykańskich. Uczestnicy i świadkowie wydarzeń przypominają tamte pełne napięcia dwanaście miesięcy, które zdecydowały o losach Polski. Autorzy filmu nie dają jednak ostatecznych odpowiedzi na postawione wcześniej pytania. Wyciągnięcie wniosków z przytaczanych relacji pozostawiają widzom. [TVP]

"ZATWIERDZAM"

Warszawa, dnia 10 grudnia 1984 r.

42 12.

NACZELNIK WYDZIAŁU IV
Departament III MSW

plk mgr Krzysztof
Majchrzowski

19 XII - 84

TAJNE SPEC. ZNACZENIA

Egz. poj.

JAWNE

Podstawa prawna-art. 86 ust. 3 ustawy
z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie
informacji niejawnych
(Dz. U. Nr 11 poz. 95 z późn. zm.)

PLAN PRACY OPERACYJNEJ

w sprawie operacyjnego rozpracowania krypt. EMIGRANT"
nr ew. 79198 dot. Ryszarda BUGAJSKIEGO

1. CEL PRACY OPERACYJNEJ

- 1.1. Ustalenie pełnego rozpoznania postawy politycznej figuranta.
- 1.2. Ustalenie, rozpoznawanie i dokumentowanie kontaktów figuranta z osobami znanymi z opozycyjnych postaw, a w szczególności z działaczami podziemnych struktur b. "Solidarności".
- 1.3. Ustalenie, rozpoznawanie i dokumentowanie faktów świadczących o kontaktach figuranta z przedstawicielami placówek dyplomatycznych kk i ośrodkami dywersji ideologicznej na Zachodzie.
- 1.4. Rozpoznawanie i przeciwdziałanie negatywnym inicjatywom figuranta w stosunku do władz politycznych i administracyjnych kinematografii i środowiska filmowego.
- 1.5. Rozpoznawanie i dokumentowanie jego twórczości literackiej /scenariusze filmowe, opowiadania, wiersze itp./ noszącej znamiona negatywnej politycznej działalności figuranta.
- 1.6. Ograniczanie negatywnego wpływu figuranta na środowisko filmowe, a w szczególności na młodych twórców.

2. PRZEDSIĘWZIĘCIA OPERACYJNE w stosunku do figuranta:

- 2.1. Typowanie i pozyskiwanie osobowych źródeł informacji, mających bezpośredni lub pośredni kontakt z figurantem w miejscu pracy, zamieszkania, w życiu osobistym.

URBAN TAK I NIE (1997)

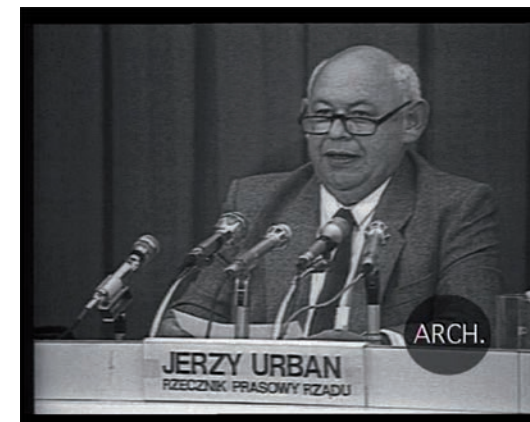
FILM DOKUMENTALNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 15 stycznia 2014, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Jerzy Urban jest niezwykle, budzącą najbardziej skrajne opinie, postacią we współczesnym polskim krajobrazie. Ma wielu czytelników i zwolenników, oraz co najmniej równie licznych przeciwników i zażartych wrogów. Autora filmu interesuje przede wszystkim stosunek Urbana do wolności słowa. Już jako szef „Nie” był oskarżany o rozpowszechnianie pornografii oraz publikowanie tajnych dokumentów MSW. Kolejnych kilkanaście spraw toczy się przeciw „dziennikowi cotygodniowemu” z powództwa cywilnego.

Czy rzeczywiście Jerzy Urban jest nieustraszonym bojownikiem o wolność słowa, swobodę obyczajów i prawa człowieka? Przecież w czasach stanu wojennego reprezentował jeden z najbardziej represyjnych, zamykających ludziom usta, reżim w powojennych dziejach Polski. Bohater filmu od lat neguje wszelkie autorytety, nie liczy się z cudzymi opiniami. Atakowany i obrażany rozkwita, ignorowany - sam przystępuje do kontrataku nie przebijającego w środkach. Jakimi kieruje się pobudkami, jakie cele mu przyświecają? Czy uznaje jakikolwiek spójny system wartości? Autor filmu próbuje zyskać odpowiedzi na te i podobne pytania od Jerzego Urbana, jego znajomych i współpracowników oraz rozmówców z ulicznej sondy. Wypowiedzą się także profesor Ewa Łętowska, profesor Tomasz Goban-Klass oraz pełnomocnik redaktora „Nie”, mecenas Eugeniusz Baworowski.
[cyt. za: www.tvp.com.pl]

146
124
146

02.10.004084/11

Warszawa, 1985-11-14.

JAWNE
Podstawa prawna-art. 86 ust. 3 ustawy
z dnia 22 stycznia 1999 roku o ochronie
informacji niejawnych
(Dz. U. Nr 11 poz. 95 z późn. zm.)

T A J N E
Spec. znaczenia
Egz. nr ...

9221/85

C H A R A K T E R Y S T Y K A

sprawa operacyjnego rozpracowania nr 79198 krypt. "Emigrant".

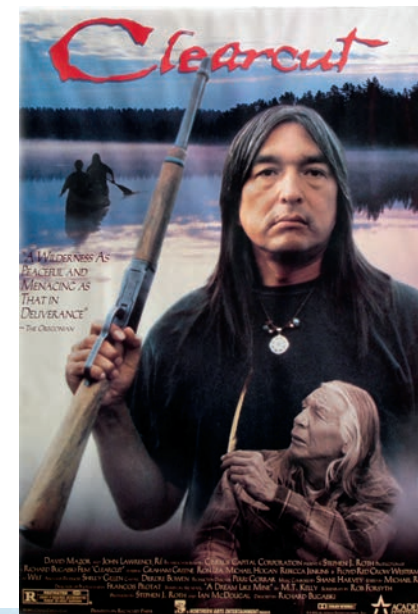
1. Data założenia: 1984-11-22.
2. Dane personalne figuranta:
Ryszard Karol BUGAJSKI, s. Edwarda i Heleny
Wojciechowskiej, ur. 27.04.1943 r. w Warsza-
wie, narodowość i obywatelstwo polskie, wykształ-
cenie wyższe - reżyser filmowy, bezpartyjny,
aktualnie przebywa na emigracji w Kanadzie.
3. Działalność figuranta:
1980-00-00 - utrzymywał kontakty z osobami pozostającymi w opozycji
m.in. z: Andrzejem Wajdą, Agnieszką Holland, Marcelem Łozińskim,
Barbarą Pec-Slesicką, Bolesławem Michałkiem, Andrzejem Wermerem,
a wspólnie z Jackiem Petryckim napisał scenariusz filmowy pt. "Przesłu-
chanie", o jednoznacznie wrogiej wymowie politycznej.
1981-07-31 - wraz z Andrzejem Wajdą i pracownikami Naczelnego Za-
rządu Kinematografii - Danielą Czarską i Jarosławem Samderem wymógł
na władzach kinematografii zgodę na realizację filmu "Przesłuchanie".
1982-03-00 - figurant zakończył pracę nad filmem polityczno-rozrachun-
kowym "Przesłuchanie".
1982-03-15 - wprowadził w błąd kierownictwo Wytwórni Filmów Doku-
mentalnych w celu spowodowania przegrania filmu "przesłuchanie" na
wideokasetę, którą z kolei prezentowano osobom znanym z opozycyjnych
postaw.
1982-04-29 - decyzją Komisji Kolaudacyjnej i władz kinematografii
film "Przesłuchanie" nie został dopuszczony do rozpowszechniania w jakiej-
kolwiek formie.

CLEARCUT (1991)

FILM FABULARNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 12 lutego 2014, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Clearcut (polski tytuł: Wyraźny motyw),
scenariusz: Robert Forsyth na podstawie
powieści M.T. Kelly'ego *A Dream Like
Mine*. Adwokat o hipisowskiej przesz-
łości i skłonności do pacyfizmu występuje
w obronie wycinanych lasów. Film staje
się pretekstem do rozważań nad różni-
cami kulturowymi Indian i białych, a za-
razem próbą obalenia pewnych stereo-
typów, m.in. o pacyfizmie opartym na
zbytich uproszczeniach. „W Ameryce
Północnej ludzie za bardzo przywiązali
się do postaw pacyfistycznych. A cza-
sem słuszne są wojny, w których bronimy
jakichś wartości. Chciałem w „Clearcut”
pokażać, że ideologia nieuwzględniająca
życia jest bezwartościowa” - mówił reży-
ser w jednym z wywiadów [„Kino” 1992,
nr 1].

1983-04-00 - nawiązał na terenie Węgier kontakt z synem byłego węgierskiego ministra spraw wewnętrznych László Rajka, w celu zebrania materiałów do książki o procesie przeciwko jego ojcu.

1983-00-00 - opublikował scenariusz filmowy "Przesłuchanie" w Instytucie Literackim w Paryżu oraz w Niezależnej Oficynie Wydawniczej "NOWA".

1983-00-00 - uczestniczył w przyjęciach organizowanych przez attache kulturalnego Ambasady USA w Warszawie - J. Hutchesona. Poprzez opozycyjnego literata Marka Nowakowskiego nawiązał kontakt z attache kulturalnym Ambasady Francji w Warszawie - Anną Durufle.

1984-11-11 - uczestniczył w pokazie filmowym zorganizowanym w mieszkaniu attache kulturalnego Ambasady USA - J. Hutchesona, w celu udzielenia konsultacji /film relacjonujący pogrzeb ks. J. Popiełuszki/.

1985-00-00 - opublikował w wydawnictwie londyńskim "PULS" książkę pt. "Przyznaję się do winy" dotyczącą procesu Rajki /b. węgierskiego Ministra Spraw Wewnętrznych/.

1985-03-00 - wydał w Niezależnej Oficynie Wydawniczej "NOWA" wideokasę z filmem "Przesłuchanie".

1985-04-12 - uczestniczył wraz z członkami opozycji w przyjęciu zorganizowanym przez przebywającego w Polsce Ministra Spraw Zagranicznych Wlk. Brytanii - G. Howe.

1985-04-10 - złożył wraz z żoną i synem kwestionariusz paszportowy w sprawie wyjazdu emigracyjnego do Kanady, o powyższej decyzji poinformował m.in. środowisko filmowe oraz akredytowanych w Warszawie dziennikarzy: Michaela T. Kaupmana z "International Herald Tribune" i Rogera Boyesa z "The Times".

1985-05-04 - zainicjował spotkanie z pracownikiem resortu spraw wewnętrznych, podczas którego ujawnił podjęcie starań o wyjazd emigracyjny z rodziną do Kanady oraz oświadczył, że do powyższego zmusiły go "szykany stosowane wobec niego i jego żony nie pozwalające na spokojne życie w kraju".

1985-06-15 - uczestniczył w pokazie filmowym zorganizowanym przez attache kulturalnego Ambasady USA - J. Hutchesona.

1985-09-20 - zorganizował przed wyjazdem do Kanady w miejscu zamieszkania reżysera A. Wajdy przyjęcie pożegnalne, w którym uczestniczyło około 20 osób m.in.: attache kulturalni Ambasady USA i Francji w Warszawie - J. Hutcheson i A. Durufle oraz znane z opozycyjnych postaw

CRAZY HORSE (1997)

FILM DOKUMENTALNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 12 marca 2014, godz. 18.00.

Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Crazy Horse – Film opowiada historię rzeźbiarza polskiego pochodzenia, twórcy monumentalnego pomnika legendarnego wodza Indian z plemienia Dakota. Korczak Ziółkowski wychowywał się w sierocińcu. Rzeźbić nauczył się sam. W 1939 na konkurs w czasie Światowych Targów w Nowym Jorku zgłosił portret Paderewskiego swojego autorstwa, dzięki czemu dowiedzieli się o nim wodzowie indiańskiego plemienia Dakota. Z gazetowej informacji wynikało, że Korczak urodził się 6 września 1908 roku, a właśnie 6 września 31 lat wcześniej, w wieku około 31 lat zginął legendarny wódz Indian - Crazy Horse. Ten wielkiej odwagi i roztropności człowiek, uczestnik zwycięskiej bitwy pod Little Big Horn, podstępnie ujęty przez Amerykanów i zamordowany, zapowiedział wcześniej, że powróci na Ziemię w postaci kamienia. Indianie wódzowie wszystkie te zbieżności uznali za pełen znaczenia znak i zwrócili się do Korczaka z prośbą, by zechciał w skałach wzgórza Black Hills wyrzeźbić konną postać Crazy Horse'a. Korczak postanowił prośbę Indian spełnić. Na całkowitym pustkowiu, w prymitywnych warunkach, pracował katorżniczo przez 35 lat. W tym czasie wydał ze skał 7,5 miliona ton gruzu. Odniósł wiele kontuzji, przechodził operacje, aż w końcu zmarł na atak serca w 1982 roku i został pochowany w grobowcu, który wcześniej sam sobie wykuł w pobliżu Black Hills. Przez niemal cały ten czas towarzyszyła mu i pomagała

żona, Ros Ziółkowska. Urodziła dziesięcioro dzieci i one kolejno przystępowały do pracy u boku ojca. Po śmierci Korczaka podjęła dzieło ojca. Siedmioro z nich, wraz z matką, kontynuuje je do dziś. Ryszard Bugajski, opowiadając tę niezwykłą, urzekającą idealizmem historię, odśladania też drugą, już nie tak piękną stronę przedsięwzięcia, które Korczak podjął w przekonaniu, że monumentalna postać wodza pomoże Indianom odzyskać godność. [TVP]

IPN
OBUJAD
Warszawa

3

148.
126
148

osoby ze środowiska filmowego - Marcel Łoziński, Barbara Pec-Slesicka
Janusz Dymek, literat Marek Nowakowski.

1985-09-21 - udał się na emigrację do Kanady samolotem rejsowym
PLL "LOT" relacji Warszawa - Nowy Jork, podczas kontroli celnej ujawni-
no m.in. list polecający A. Wajdy w celu ułatwienia kariery reżyserskiej
na Zachodzie.

4. Zastosowane metody i środki:

1984-08-09 - zastrzeżenie wyjazdów zagranicznych

1984-11-22 - zastosowanie "W"

1985-01-22 - zastosowanie "PT"

1985-09-20 - rozmowa ostrzegawcza

1985-09-21 - przeszukanie w trakcie wyjazdu z Polski.

5. Numer identyfikatora kwestionariusza 002536/84.

Por.

①

NACZELNIK WYDZIAŁU IV DEP. III MSW

/mjr

16

/

IPN
OBUJAD
Warszawa

GRACZE (1995)

FILM FABULARNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: 9 kwietnia 2014, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

Gracze – bohaterem filmu jest Jan Gracz, filmowiec, opozycjonista, więzień czasów komuny, człowiek uczciwy i szlachetny. W sytuacji, kiedy niemal cała polska inteligencja staje po stronie Tadeusza Mazowieckiego, on decyduje się prowadzić telewizyjną kampanię Lecha Wałęsy. Przekonany o dzie-

jowej misji swego kandydata, niepostrzeżenie wstępuje na grząską ścieżkę politycznych i propagandowych gier. Płaci za to ogromną cenę. Przez niego ginie niewinny człowiek, ale ta śmierć krzyżuje plany KGB.

„Jest to film, który za pomocą znanych wszystkim faktów chce powiedzieć pewne prawdy uniwersalne. Na ekranie pojawiają się postacie, które widzowie pewnie zidentyfikują z autentycznymi, a które u nas albo się nie nazywają, albo nazywają troszeczkę inaczej niż w rzeczywistości. Natomiast główni bohaterowie kampanii prezydenckiej pojawiają się wyłącznie w materiale archiwalnym” - mówił reżyser Ryszard Bugajski. Scenariusz filmu, który początkowo nosił tytuł *Zabić Lecha*, napisał Jan Purzycki, autor scenariusza *Wielkiego Szu* i *Piłkarskiego pokera*, zaangażowany w roku 1990 w kampanię Lecha Wałęsy.

Andrzej WAJDA
Kierownik artystyczny Zespołu X.

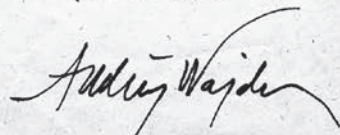
Bardzo mi zależało na udźzięstniczeniu w kolaudacji filmu "Przesłuchanie" Ryszarda Bugajskiego. Już po złożeniu filmu do kolaudacji, powróciłem umyślnie z zagranicy, sądząc, że kolaudacja się odbędzie. Niestety, okazało się to niemożliwe.

A zależało mi na tym, by być obecny dlatego, że chodzi o debiut. Debiut jest zawsze ryzykiem, ale w tym wypadku jestem zdania, że debiut Ryszarda Bugajskiego spełnił wszystkie pokładane w tym młodym filmowcu nadzieje. "Przesłuchanie" uważam za utwór wybitny, zrealizowany z wielką dojrzałością warsztatową, ze znakomitym aktostwem; skromny, jeśli chodzi o użyte środki, a zarazem ogromnie poruszający. Mało mieliśmy takich debiutów w ostatnich latach. Przybył nam nowy, dojrzały talent reżyserski.

Skierowaniu filmu do realizacji towarzyszyły wątpliwości: czy trafny, czy potrzebny jest w tym filmie wątek współczesny? (za uzasadnione) Uznaliśmy, wspólnie z reżyserem, te wątpliwości. Wątki współczesne zostały w końcowej fazie prac całkowicie usunięte. "Przesłuchanie" jest więc utworem historycznym, który ewokuje dramatyczny, lecz miniony temat. W ostatnich miesiącach poświęcono mu zresztą wiele uwagi w literaturze pamiętnikarskiej.

Bardzo zabiegałem o realizację tego filmu i cieszę się, że się nie zawiodłem. Powstał film, w moim rozumieniu bardzo wartościowy i ważny, który stawiamy pod Waszą ocenę.

ANDRZEJ WAJDA

PRZESŁUCHANIE (1982) FILM FABULARNY

Projekcja filmu i dyskusja z reżyserem: maj 2014, godz. 18.00.
Spotkanie poprowadzi redaktor Piotr Zaremba.

ANDRZEJ PĄGOWSKI

Przesłuchanie – poruszający dramat z czasów stalinizmu w Polsce, okrzyknięty najbardziej „antykomunistycznym filmem w historii PRL”. Według Marka Haltofa to „najprawdopodobniej najmocniejsze dzieło o czasach stalinowskich, jakie powstało w Europie Środkowej. Ten film uderza jak taran, miażdżąc dotychczasowe zakazy; jak buldożer niszczy istniejące obrazy okresu stalinowskiego” (*Kino Polskie*, Gdańsk 2004).

Nagrody: 1989 - Nagroda PF DKF Don Kichot; LLF Łagów, Złote Grono; FPFF Gdynia, nagroda dziennikarzy oraz publiczności; 1990 – FPFF Gdynia, nagroda specjalna jury; Złota Kaczka przyznawana przez pismo „Film” za najlepszy film polski roku 1989; MFF Chicago, nagroda Srebrny Hugo; 1991 - BESEF Belgrad, nagroda FIPRESCI; w 1990 Krystyna Janda za rolę w tym filmie otrzymała na MFF w Cannes nagrodę jury za najlepszą rolę kobietą.

film polski
6/8 mazowiecka
00-048 warsaw
poland

**INTERROGATION
PRZESŁUCHANIE**
Dir. by Ryszard Bugajski

Jest rok 1951. Antonina Dziwisz (Tonia) jest młodą aktorką, która jeździ z zespołem artystycznym po kraju i swoją sztuką „niesie kaganek oświaty” ludziom żyjącym na wsiach i w PGR-ach. Jej życie toczy się w drodze, razem z mężem Kostkiem i grupą innych członków zespołu tworzą na tamten czas rodzinę. Kobieta wydaje się być nie znaczącą, zwłaszcza dla ówczesnych władz, postacią. I tutaj nagle okazuje się, że władza myśli o niej całkiem inaczej. Gdy w trakcie jednego z przedstawień Tonia schodzi ze sceny do garderoby, zastaje tam dwóch mężczyzn ubranych na czarno. Nie wzbudzają oni jej podejrzeń i kobieta najpierw wypija z nimi po kieliszku wódki a następnie udaje się do „Kameralnej”. Tam tańczą, piją i zanim Tonia ma szansę zorientować się co się dzieje, siedzi razem z nimi w czarnym samochodzie, który nie wiezie ich jednak w stronę jej mieszkania... Kobieta trafia do więzienia. Początkowo przekonana o tym, że zaszła jakaś pomyłka, próbuje tą abstrakcyjną sytuację wyśmiać, jednak wraz z mijaniem kolejnych godzin i dni Tonia przekonuje się, że jej pobyt w więzieniu jest jak najbardziej celowy, a zeznania, których się od niej oczekuje mają podążać w jednym, bardzo określonym kierunku. Władza ludowa „ma zawsze rację” i dlatego też przedstawiciele SB chcą przy użyciu niemal wszystkich dostępnych im środków zmusić Antoninę do złożenia zeznań obciążających jej kolegę z zespołu, oskarżonego o szpiegostwo na rzecz imperialistycznego zachodu. Kobieta jest jednak nieugięta... (cyt. za: <http://zasiedzisko.blogspot.com>).

Bugajski tak mówił o swojej bohaterce: „Ta prosta dziewczyna od pewnego momentu zaczyna zastanawiać, kim jest naprawdę. I od tego momentu zaczyna rozumieć, o co walczy – już nie o życie, ale o godność” („Ekran” 3/1990). Przesłuchanie jest więc filmem nie tylko o latach stalinowskich w Polsce, ale też o budowaniu człowieczeństwa.

CANNES FILM FESTIVAL 1990. Od lewej stoją: Andrzej Żuławski, Andrzej Wajda, Agnieszka Holland, Roman Polański, Ryszard Bugajski, Krzysztof Kieślowski.

Departament II MSW, a także Wydział IV Departamentu III MSW przeprowadził dwie rozmowy z R. Bugajskim na temat jego kontaktów z Ambasadą USA w Warszawie. /Bugajski ubiegał się o wyjazd stypendialny do USA/. Z rozmów tych zostały sporządzone szczegółowe informacje. R. Bugajski przebywa nadal w kraju. Jest pracownikiem PRF "Zespoły Filmowe" lecz posiada zakaz realizowania filmów. Utrzymuje się z tzw. "gotowości do wykonywania zawodu reżysera filmowego" w wysokości 7 - 8 tys. zł. miesięcznie.

Opublikowanie scenariusza filmu "Przesłuchanie" przez Instytut Literacki w Paryżu i przez struktury podziemne wskazywałoby na to, że jest subsydiowany przez grupy antysocjalistyczne.

Negatyw filmu "Przesłuchanie" znajduje się w sejfie w Wytwórni Filmów Dokumentalnych w Warszawie, nadzorowanym przez dyrektora Czesława Sandelewskiego.

Kopia projekcyjna filmu "Przesłuchanie" pozostaje w dyspozycji Wydziału IV Dep. III MSW. /Innych kopii nie ma/.

Z dokonanych ustaleń wynika, że R. Bugajski oszukując dyrektora PRF "Zespoły Filmowe" wykonał wideokasetę filmu "Przesłuchanie" w dniu 15 marca 1982 r. na Wydziale Dźwięku w WFD, którą osobiście odebrał od nagrywającego ob. Morawca. W toku postępowania wyjaśniającego w tej sprawie przeprowadzonego przez PRF "Zespoły Filmowe", R. Bugajski zaprzeczył jakoby zlecił wykonanie nagrań na wideokasie wspomnianego filmu. Tym niemniej niektóre uzyskiwane później informacje wskazują, że takie nagranie filmu "Przesłuchanie" na wideokasetę miało miejsce lecz trudno jest ustalić co się z tą kasetą stało.

Licząc się z możliwością wywozu kasety video filmu "Przesłuchanie" na Zachód, wniesiliśmy zastrzeżenie do Szefa Zarządu Zwiadu WOP w dniu 7 marca 1983 r. z prośbą o niedopuszczenie do wywozu z Polski kaset video filmu "Przesłuchanie".

Wydział IV Dep. III MSW zabezpieczył R. Bugajskiego w Biurze "C" MSW do nr 79198, a w dniu 11 maja 1983 r. wniósł postanowienie o zastrzeżeniu wyjazdów za granicę. Od 1.03. b.r. zastosowano wobec R. Bugajskiego środek techniki oper. w postaci PT.

Opracowano w Wydz. IV Dep. III MSW

Posiedzenie komisji kolaudacyjnej, decydującej o dopuszczeniu filmu do kin, odbyło się 23 kwietnia 1982. „Wiedziałem, że dyskusja będzie ciekawa – wspomina Bugajski. – Ale to, co nastąpiło, przeszło oczekiwania wszystkich. Członkowie komisji kolaudacyjnej, rozpatrzeni sukcesem stanu wojennego, rozbuchaną propagandą w prasie i telewizji, poszli na całość. Upiory Żdanowa, Berii, Bermiana unosiły się nad głowami natchnionych mówców, zachęcając ich do prawdziwie rewolucyjnej bezkompromisowości”.

Fragmety z kolaudacji:

Mieczysław Waśkowski: „Ten film po prostu nie powinien być za nasze pieniądze zrobiony”, Jerzy Hoffman: „Film ten kipi namiętnością nienawiści. Ponieważ my jesteśmy w kraju, w którym namiętności doszły do szczytu(...), nie wydaje mi się, aby w obecnym okresie mógł on się znaleźć na ekranach kin”, Czesław Petelski: „Jest to film wredny, obrzydliwy (...) antysocjalistyczny. Zrobiony z przyczyn wyłącznie propagandowych. Z jawnej nienawiści do tego, co się dzieje dalej i będzie działo jutro”, Bohdan Poręba: „Ten film kłamie od początku do końca”, Prof. Maria Turlejska „(...)ten film nie tylko ma wartość artystyczną i emocjonalną, ale również poznawczą, może(...) stanowić katharsis i pewien dowód(...) na to, że te sprawy się nie powtórzą”.

Po takiej kolaudacji dystrybucja filmu została zatrzymana, a kopie zapieczętowano (dok. s. 19). Jedyne pokazy zostały zrealizowane na polecenie władz dla pracowników MSW i innych organów (dok. s. 20). Na szczęście Bugajskiemu udało się przegrać film i zaczął on krążyć w drugim obiegu. Oficjalna premiera miała miejsce dopiero 13 XII 1989.

Pokazy filmu "Przesłuchanie"

1982 r.

- projekcja dla GZP, Naczelnej Prokuratury Wojskowej, Izby Wojskowej Sądu Najwyższego;
- projekcja dla Dowództwa Wojskowego Okręgu Wojskowego, Szefostwa WSW;
- projekcja dla sekretarzy Komitetów Partyjnych Okręgów Wojskowych i Rodzajów Sił Zbrojnych;

Pokazy te były organizowane na polecenie GZP przez płk. 43

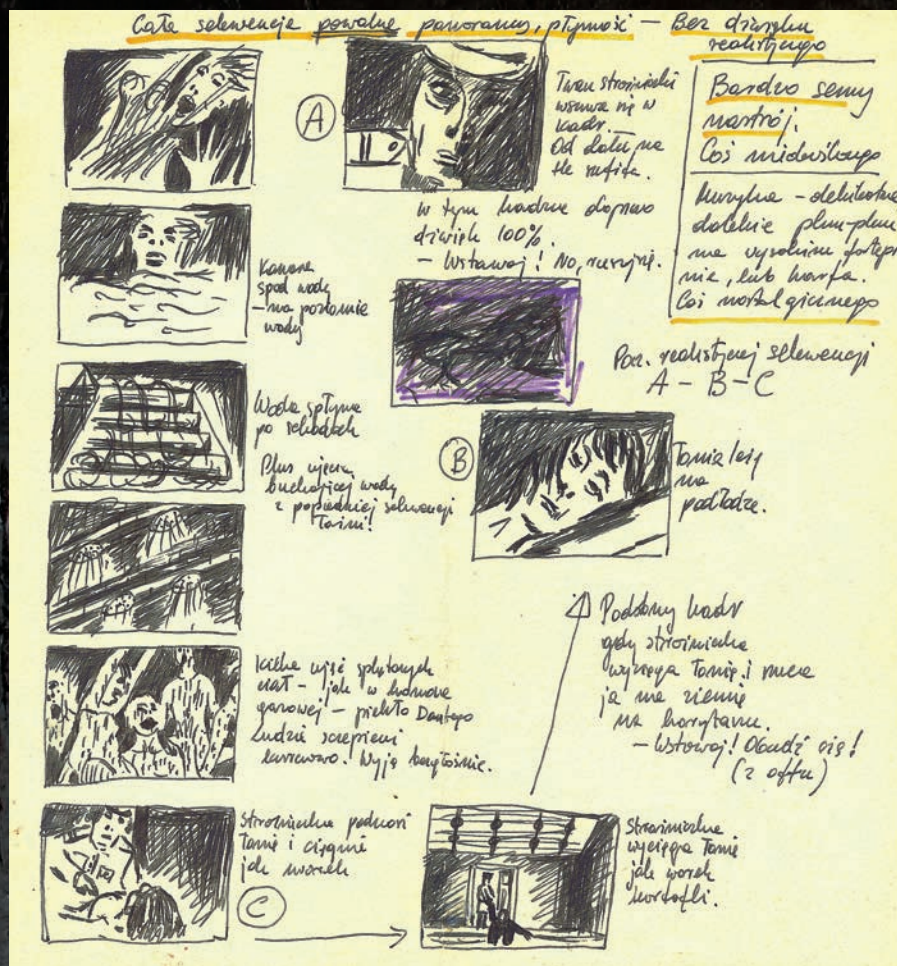
- przedstawiciela MON w Naczelnym Zarządzie Kinematografii.

1983 r.

- projekcja dla ministra K. Żygulskiego-kwiecień 1983 r. ;
- dwie projekcje dla aktywu partyjnego /ul. Rozbrat/ kwiecień 1983 r.

Na pokazy z 1983 r. była wyrażona zgoda przez ministra gen. dyw. Cz. Kiszcza.

W dniu 6.03. b.r. film pokazany został dla pracowników Departamentu III MSW na sugestię KZ PZPR.

Scenorys (storyboard) – kadry filmowe wykonane w czasie pracy nad *Przesłuchaniem*.

FILMOWE PRZESŁUCHANIE HISTORII

**RYSZARD BUGAJSKI
ZNANY I NIEZNANY**

Spotkania będą się odbywały raz w miesiącu, od października 2013 do maja 2014 r., w Centrum Edukacyjnym IPN im. Janusza Kurtyki Przystanek Historia przy ul. Marszałkowskiej 21/25 w Warszawie, o godz. 18.00.

2 października 2013 Ryszard Bugajski o sobie i swoich filmach
27 listopada 2013 Miś Kolabo • **11 grudnia 2013** Od grudnia do grudnia
15 stycznia 2014 Urban tak i nie • **12 lutego 2014** Clearcut
12 marca 2014 Crazy Horse • **9 kwietnia 2014** Gracze
maj 2014 *Przesłuchanie* (wersja cyfrowa)

szczegóły na www.ipn.gov.pl

Patron honorowy

Patroni medialni

**INSTYTUT
PAMIĘCI
NARODOWEJ**
ODDZIAŁ W WARSZAWIE

Więcej informacji na: www.ipn.gov.pl